

Rok 1989 očima Státní bezpečnosti - iniciativa MOST

18.9.2024 - | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ladislav Adamec byl od 20. března 1987 předsedou vlády České socialistické republiky, dne 12. října 1989 se stal předsedou vlády Československé socialistické republiky. Jeho vláda v praxi výrazně zaostávala za mediálně propagovanými sliby o nutnosti reform. V listopadu 1989 hrál důležitou roli při jednáních s představiteli opozice (zdroj APS) / Hlavním informačním zdrojem Státní bezpečnosti byli tajní spolupracovníci. Ladislav Adamec se snažil, aby nebyl jednáním s opozicí diskreditován. Na jeho žádost proto Rádio Svobodná Evropa o jednání mezi Jiřím Křížanem a Oskarem Krejčím informovalo až deset dní po schůzce (zdroj Archiv bezpečnostních složek)

V září 1989 založili zpěvák a hudební skladatel Michael Kocáb a textař a redaktor Mladého světa Michal Horáček iniciativu MOST. Jejím účelem bylo zprostředkování dialogu mezi vládou KSČ a disentem. V prohlášení, které odeslali 18. září předsedovi vlády České socialistické republiky Ladislavu Adamcovi, si vytkli za cíl „usilovat o vytvoření prostoru a mechanismu rozprav mezi zástupci nejrozličnějších myšlenkových proudů“ a tak „dosáhnout nové úrovně politické kultury“.

Druhý den přijal Jiřího Křížana, dalšího představitele iniciativy, poradce předsedy vlády Oskar Krejčí. O dva dny později – 21. září 1989 – si pozval ministr zdravotnictví Jaroslav Prokopec herce Jiřího Bartošku s tím, že s ním jedná z pověření Adamce. Iniciativu MOST označil „prakticky za druhou fázi akce Několik vět“ a dodal, že Adamec považuje řadu podnětů obsažených v prohlášení za podnětné, obává se ale, že pokud by přistoupil na jejich řešení, „dostane se do konfliktu s trojúhelníkem soudruh Jakeš, ÚV KSČ a Státní bezpečnost a byl by zlikvidován“.

„Dosáhnout nové úrovně politické kultury“

Prokopec se snažil zjistit, jaké další aktivity jsou iniciativou připravovány a co je skutečným cílem autorů. Herec na to odpověděl, že přece „on nemůže radit předsedovi vlády, jak má postupovat, že o tom si musí rozhodnout sám“. Dodal, že v Československu lze do konce roku očekávat jednání u kulatého stolu, kde zasednou vedle reprezentantů režimu i zástupci opozice, podobně jako se to stalo v zimě a na jaře roku 1989 v Polsku.

Státní bezpečnost tyto informace považovala za tak důležité, že byly ve svodkách určeny pouze pro generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše, ministra vnitra a jeho prvního náměstka. Iniciativa i nadále udržovala nepravidelný kontakt s úřadem předsednictva vlády ČSSR, ovšem bez viditelného výsledku. Zlom nastal v listopadu 1989, kdy se iniciativa MOST stala jedním z hlavních zprostředkovatelů dialogu mezi opozicí a státní mocí.

Miloš Jakeš, tehdejší generální tajemník ÚV KSČ, se o utajovaných jednáních mezi Ladislavem Adamcem a opozicí dozvěděl prostřednictvím Státní bezpečnosti (zdroj APS)

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu – především prostřednictvím státní bezpečnosti – podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potenciálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státní bezpečnostního hlediska.

Související:

- První díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Lidové milice do zbraně!
- Druhý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – brutální zákroky a 1400 zadržených
- Třetí díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výbuch v Ústí nad Labem
- Čtvrtý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – soud s Václavem Havlem
- Pátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výhrůžky bombami
- Šestý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – únos letadla
- Sedmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zpráva o bezpečnostní situaci ČSSR
- Osmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zásah proti Čs. helsinskému výboru
- Devátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – oslavy 1. máje
- Desátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – neúspěšný únos letadla
- Jedenáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Václav Havel na koncertě Joan Baezové
- Dvanáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – petice Několik vět
- Třináctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – nálady ve společnosti
- Čtrnáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – za zrušení povinné služby
- Patnáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – jednadvacáté výročí okupace
- Šestnáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – smrt z rukou sovětského vojáka
- Sedmnáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – vyšetřování petice Několik vět

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-statni-bezpecnosti-iniciativa-most>